

ЗБЕРЕЖЕННЯ, ВІДТВОРЕННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ РОДЮЧОСТІ ЧОРНОЗЕМІВ

Родючість чорноземів має еволюційне походження і репрезентується сукупністю речовинного складу еколого-енергетичних режимів, які забезпечують стабільне функціонування різноманітної біоти та рослинного покриву. Тому збереження, відтворення та підвищення родючості чорноземів нині є проблемою надзвичайно актуальною. Адже системи їх використання не призупинили негативні ґрунтоутворні процеси, зокрема дегуміфікацію, ерозію, знеструктурування і перещільнення ґрунту.

Багаторічне дослідження «царя» ґрунтів свідчить, що чорнозем — дійсно відноситься до найродючіших високобонітетних ґрунтів із глибоким гумусним шаром, доступним для коренів, сприятливими фізичними властивостями, поживним режимом і здатний створювати сприятливі умови для функціонування біоти й різноманіття. Але й одночасно чорнозем в умовах сучасного антропогенного навантаження може втрачати свої цінні морфологічні та фізико-хімічні якості.

Саме цим питанням і присвячена монографія **С.Ю. Булигіна, В.А. Величка, О.В. Демиденка «Агрогенез чорнозему»**. — К.: Аграр. наука, 2016. — 356 с. Монографія складається з передмови, 11 розділів та післямови.

У рецензованій монографії авторський колектив фактично запропонував власну версію теоретико-практичних засад у сфері відтворення родючості в агроценозах Лісостепової зони України.

Перший розділ наукової праці дає читачу уяву про стан вивчення проблеми системного управління родючістю чорноземних ґрунтів в Україні, які займають площу 22,1 млн га.

У наступних розділах (2–6) монографії викладено результати багаторічних досліджень ґрунтозахисних енерго- і ресурсозберігаючих систем обробітку ґрунту, зокрема трансформації гумусу чорноземів, якості та динаміки вуглецю гумусу, змін структурно-агрегатного та фізичного стану

чорноземів, а також газово-температурного й окисно-відновного режимів і фізико-хімічних властивостей чорноземів.

Зміщення ґрунтово-екологічних особливостей чорнозему типового за умов тривалого застосування безполицевих технологій обробітку відбувається у напрямі більш вологих фацій (7-й розділ).

Але беззмінний поверхневий обробіток ґрунту протягом понад 30 років (8-й розділ) може зумовлювати вторинне окарбоначування ґрунтово-аккумулятивного горизонту чорноземів.

Авторське трактування проблемам саморегуляції та управління відтворенням родючості чорноземів типових в агроценозах викладено в розділі 9.

Останній (10-й розділ) монографії розкриває значення фактора часу при відтворенні родючості чорноземів за ґрунтозахисного обробітку. Найвищий рівень відтворення їхньої родючості спостерігається після 30–35 років упровадження низьковуглецевих технологій.

Останній розділ монографії присвячений проблемам саморегуляції та управління відтворенням родючості чорноземів і ризикам при переході до безполицевого обробітку та віддаленим наслідкам його виконання на чорноземах типових Лівобережного Лісостепу.

Безперечно, результати досліджень, представлені в монографії, можна віднести до фундаментальних, які обґрунтовані лабораторними й експериментальними методологіями, а здійснені розрахунки можуть бути придатними для подальшого наукового та практичного використання.

Монографія буде корисною для студентів, аспірантів молодих учених, а також для висококваліфікованих фахівців у галузі ґрунтознавства, землеробства та агроекології.

Ю.О. Тараріко,
член-кореспондент НААН
Інститут водних проблем
і меліорації НААН